

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN
HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE OWE JEUGD VERMEUWT

ALS EENS ARENDS PSALM 103:3

Onder redactie van Prof. Dr F. J. J. Buijendijk, Dr K. Dijk, Prof. Dr V. Hepp, Drs C. Tazelaar en Dr B. Wielenga

Medewerker (Bijdr.): Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Drs W. E. Engelkes, Harderwijk; Prof. Dr F. W. Groshede, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Koopmans, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuyper, Haarlem; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. de Moor, Utrecht; Dr J. C. Rullmann, Utrecht; Dr K. Schilder, Delft; Dr W. J. A. Schouten, Kampen; Dr J. Thijss, Meppel; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielenga, Hoofddorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:

Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Druckers-Uitgevers:

OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 36000

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.

Voor 't Buitenland en Ned.-Indië f9.— per jaar.

Advertentie: 35 cent per regel.

INHOUD: Het jaar 1923 III. — Uit de Schrift: „Ziende hunne gedachten“ (Matth. 9:3 en 4). — Kerkelijk Leven: Het geschiedt menschen onze Amerikaanse broeders I. 10 a 20 p. op het predikantenstruikelpad. — Toerop's Kerkzinn. Bidden op reis. — Uit het Pol. en Soc. Leven: Sociale Vrede IV. — Literatuur en Kunst: Van Afrikaanschen grond. — Kuyper-bibliografie NCL. — Zending en Evangelisatie: De algemeene Ned. Zendingconferentie. — Boekbespreking. — Kerknieuws.

HET JAAR 1923.

III.

Sinds ik mijn vorig artikel schreef, is er een statistiek gepubliceerd, waaruit blijkt, dat Frankrijk in 1923 een klein geboorteoverschot had. Invloed op mijn beschouwing heeft dit niet. 1923 was over 't geheel een gezond jaar. De sterftecijfers waren gering. Als volk schijnt Frankrijk toch tot uitsterven gedoemd. Maar ik meende deze rectificatie toch even te moeten aanbrengen.

Aan Frankrijk is België zoo nauw verbonden, dat er bijna geen aparte vermelding van behoeft gemaakt. De daling van den Franschen franc is ook daar voelbaar. Als Frankrijk in de diepte stort, stort ook België mee, niet alleen politiek, maar ook economisch.

Niet zoo stevig, maar toch ook stevig is Engeland aan Frankrijk verbonden. Engeland verkeert in de moeilijke positie, dat het geregeld de reuten van zijn schuldenlast aan de Vereenigde Staten betaalt en dat het niet alleen geen sou van wat Frankrijk hem schuldig is, terugkrijgt, maar nog rente moet betalen voor het geld, dat hij ten behoeve van Marianne heeft geleend. De voeten der belastingbetalers liggen in den stok, terwijl helaas een leger van werklozen ledig rondloopt. Engeland moet leven van den wereldhandel en... er is geen negotie. Het poogt telkens kontrakten met Rusland aan te gaan, maar wil zijn vingers niet branden. Het is in den grond der zaak vóór het financieel herstel van Duitschland en zou ten eigen profijte zeer ver willen gaan, maar als het Frankrijk tegen zich krijgt, verliest het de oorlogsgelden. De Britsche politiek heeft misschien nog nimmer zoo sterk gelaveerd als in het afgelopen jaar. Het wil ver weg van den chaos, maar het draait er altijd om heen. Het economische vraagstuk: vrijhandel of protektie beheerschte er de verkiezingen. Het pond sterling moest het tegen den dollar afleggen. Het is een meewarig gezicht Engeland te zien rondlopen om te kijken of het ook een vruchtje kan krijgen. Zeker, Engeland is Duitschland niet. Dat verschil is te groot. Maar het leeft toch in groote economische zorg. Het tobt.

Rusland tobt niet. Aan het begin van het Nieuwjaar voerde het een optimistisch walsje uit. Het klonk als: „we zijn er weer bovenop“ (his). Maar Rusland is het land van den schijn. Het bedroeg indertijd Catharina. Waarom zou het nu het buitenland niet bedriegen? Hoe tracht men buitenlandsche bezoekers niet op alle manier het spoor bijster te maken, den moeten kant te laten zien? Twee dingen schijnen vast te staan: dat er van ondervoeding van het volk geen sprake meer is, wel van onderkleeding (men lotte op den kleintoon) en dat, zooals onlangs nog een deskundige berekende de koopkracht van het volk gelijk nul is.

Als 't eens begon te kraken in deze landen, zouden de andere staten niet bij machte zijn de instorting tegen te houden. Zij trekken alles in den afgrond mee. Trouwens in den Balkan en met name in Griekenland is schraalhans koninkmeester. Italië en Spanje behoorden ook vóór den oorlog reeds niet tot de financieel sterken. Zwitserland lijdt onder het geringe vreemdelingen-verkeer. Oostenrijk is op den weg naar herstel, maar kan nog niet ontslagen. Hongarije wil gaarne in hetzelfde ziekenhuis worden opgenomen als Oostenrijk. De Scandinavische landen zagen hun economischen toestand iets beteren. Denemarken, dank zij een Engelsch-Amerikaansch krediet van 5 miljoen pond, Noorwegen, dank zij den steun,

welken de voornaamste banken van den Noorweegschen Staat ontvingen.

En Nederland?

Het „Haagsch Maandblad“ opende met een artikel: „Nu de gulden daalt!“ De waarde van den gulden is naar omlaag gegaan. Dit feit mag niet worden geloosend. Toch zoeken de mannen, die 't weten kunnen, er geen verontrustende oorzaak achter. Van inflatie is er volgens hen nog geen sprake. Maar oud-minister Trenb lei er dezer dagen terecht den nadruk op, dat een budgetair evenwicht de groote voorwaarde is van de veiligstelling van den gulden. Bovendien, dat het vet van de soep is, zien wij wel in onze havens, merken we aan de werkloosheid. Ook aan de actie der Socialisten. Ware er geen troebel water, dan konden zij niet visschen. Evenwel sneed Troelstra zich in de nauwheid nog even in de vingers door te oeren: een beetje inflatie is zoo erg niet. Dit zoo'n gezegde wordt men meer wijs, dan uit al Wibaut's plannen in portefeuille.

Zoo leeft Europa a la Bohémienne.

Het zou gaarne een ander leven leiden.

Een lichtstraal werpt het reeds aangevangen onderzoek der twee Amerikaanse experts.

Financieel herstel van Duitschland is volgens hen het serum tegen den ondergang der Europeesche beschaving.

Het ware te wenschen, dat hun gelukte, wat anderen niet is gelukt.

Slagen zij niet, dan is men wederom een illusie minder rijk.

En wat er dan gebeurt, weet alleen Hij, dien de volkeren der aarde nog altijd miskennen.

HEPP.

UIT DE SCHRIFT.

„Ziende hunne gedachten“.

En zie, sommigen der Schriftgeleerden zeiden in zichzelf: Deze lastert God. En Jezus, ziende hunne gedachten, zeide: Waarom overdunkt gij kwaad in uwe herten? Matth. 9:3 en 4.

Zal onze belijdenis, dat Jezus' verkeer onder ons één groot lijden voor Hem is geweest, van oogenblik tot oogenblik, gedurende den ganschen tijd Zijns levens op de aarde, persoonlijk zielbezit voor ons worden, dan moeten we in de beschouwing van Zijn leven niet bij het uitwendige blijven staan.

Dan zouden we trouwens vóór den grooten lijdensdag slechts van weinig lijden weten.

We zouden kunnen denken aan de schamelheid der kribbe, aan de moordplannen van Herodes, aan de vlucht naar Egypte. Maar dat alles ging toch buiten het menschelek bewustzijn des Heeren om.

We zouden nog kunnen denken aan de pogingen der Nazareners om Hem van de stielte te dringen, aan de Farizeeën en Schriftgeleerden, als ze een- en andermaal naar steenen grijpen om Hem er mee te verpletteren.

Onze bezinning over Jezus' levenslijden blijft zoo jammerlijk oppervlakkig, als we enkel of ook maar in de eerste plaats aan het uitwendige en lichamelijke denken.

Zijn ziel heeft Hij tot een schuldoffer gesteld. Om den arbeid zijner ziel zal Hij het zien.

En dien zielearbeid moeten we niet enkel in Gethsemane zoeken.

Dat schuldoffer brangt Hij niet enkel aan het kruis.

Dat zieleleed heeft Hij gedurende den ganschen tijd Zijns levens op de aarde moeten doorworstelen. Hij doorworstelde het „ziende hunne gedachten“.

Hoe zou het ons al pijnigen, vooral wanneer we, in hoe kleinen kring ook, een eenigszins in het oog loopende plaats innemen, indien we eens alles konden hooren, wat de menschen achter onzen rug om van ons zeggen en oordeelen!

Gelukkig, dat we er maar weinig van hooren.

En ze doen ons geen dienst, althans lang niet altijd, die het ons ijerig zoeken over te brengen.

Maar als we nu óók nog moesten weten, wat de menschen niet durven zeggen, maar toch van ons denken zonder het te zeggen.

En dan kan men in ons zoo veel afkeuren, in ons, zondige, gebrekkige menschen, wier zuiverste bedoelingen in de uitvoering nog zoo leelijk door onze zonden worden beoedeld.

Wij lijden onder helgenen men ons aandoet of omtrent ons uitsprekt. Ons pijnigt slechts de openlijke miskenning.

En tegen deze pijn kunnen we onze ziel nog pantsen. We kunnen door de spanning van onzen menscheleken wil ons nog tot onandoenlijkheid zoeken op te werken.

Maar Jezus heeft, gevoelig, subtiel gevoelig als niemand onzer in Zijn door geen enkele zonde vergroefd binnenste elke pijn dóórgemaakt.

Hij wist alles, wat in den mensch was.

Hier staat het en het roept een wereld van doordeden zieleleed voor ons op: „En Jezus, ziende hunne gedachten...“

Hij komt om de wereld met Zijn groote liefde te zegenen. En men werpt Hem Zijn liefde in het aangezicht terug.

En dat ziet Hij nu.

Hij ziet het, éér het te zien is.

Hij ziet het, éér er iets tegen Hem gedaan wordt, ja éér er ook maar één woord tegen Hem gesproken wordt of verbeten één schimpcheut terzij wordt weggegrond.

Hij ziet de ergernis, de vijandschap, den haat, kiemen en groeien in het hart van den mensch.

Daardoor weet Hij, dat Hij zal verworpen worden door Israëls oversten en veel van hen zal moeten lijden, éér iemand er over durft spreken om Hem te verwerpen en te doen lijden.

Hij ziet het kruis éér iemand van een kruis heeft gerept.

En dat niet enkel, doordat Hij uit de Schriften, Zijn Messiasprogram zuiver heeft gelezen.

En óók niet enkel door innerlijke bekendmaking van de zijde Zijns Vaders.

Maar ook hierdoor, wijl Hij de gedachten der menschen dóórziet. Hij ziet ze kiemen, groeien, rijpen.

Totdat Judas zich aanmeldt om Hem te verlaten.

Totdat de bende met zwaarden en stokken uitgaat in den nacht.

Totdat het komt, wat Hij lang tevoren zag komen in hunne gedachten.

Daarin is Zijn leven onder ons één offer geweest. Eén lijden. Eén kruis.

Het is, als wanneer wij moesten leven, dag aan dag in een van benauwende dampen verzadigde atmosfeer, die ons den adem bijkans zou benemen en de keel zou toenijpen.

Beschuldigingen, fijn uitgedacht, leugens, heimelijk overlegd, strikken in stilte gespannen, Jezus is er van omringd geweest.

En Hij heeft het lijdend en duldend, alles gedragen!

Hij had deze wereld van zich kunnen slingeren in heiligen afschuw.

Eén bedé, één stille verlangenszucht en méér dan twaalf legioenen engelen zouden Hem zijn toegemoetgesneld om Hem uit deze vergiftigde gedachtensteer uit te lichten en Hem in hemelsche heerlijkheid eenwig als hun Koning te huldigen.

Maar Hij wilde hunne gedachten zien!

Hij geeft er zich aan over!

Hij maakt het ten volle dóór!

Hij wil de verwerping. Hij wil het kruis. Hij wil den vloek. Hij wil de hel.

Om onze aanneming tot kinderen, om onze verheerlijking, om onzen zegen, om onzen hemel.

Nu vallen wij Hem niet tegen. Onze slechtste gedachten verrassen Hem niet. Hij weet wat van Zijn maaksel zij te wachten. Maar wel staat Hij voor ons, blik op ons in de ziel, waar alle dingen voor Hem naakt en geopend zijn.

En Hij vraagt ons nog, wat Hij toen vroeg: „Waarom?”

En wee onzer, wanneer dat: „waarom?” ons niet verteedert, gelijk het de Schriftgeleerden niet verteedert heeft. Dan zijn we op weg den Zoon van God wederom te kruisigen en openlijk te schande te maken.

Onze gedachten! Hoe schamen we ons, dat Hij ze ziet. Indien we ze maar voor Hem bewust leeren openleggen: „Heere, doórzie mij!” Indien we maar kennen het gebed: „Heere, doórgroond mij en ken mijn hart, beproef mij en ken mijn gedachten en zie of bij mij een schadelijke weg zij en leid mij op den eeuwigen weg”.

Dan vernieuwt Zijn Geest onze gedachten, onze innerlijke overleggingen, de intiemste roerselen van ons hart. En door de tranen van onze zelfaanklacht heen, glimlacht onze ziel Hem tegemoet: „Heere, Gij weet alle dingen, Gij weet, dat ik U liefheb!”

G. R. K.

KERKELIJK LEVEN.

Het geschil tusschen onze Amerikaansche broeders.

I.

Gaarne wil ik met een dankbetuiging beginnen. Van de andere zijde van den Oceaan worden mij geregeld brieven gezonden en het getal korrespondenten wordt met de week grooter.

Nu is het mij niet mogelijk al deze brieven particulier te beantwoorden.

Misschien breekt spoedig de tijd aan, dat ik met de vriendelijke brieven van mond tot mond kan spreken en hun een warmen handdruk geven.

Laten zij nu niet denken, dat ik aan hun brieven geen waarde hecht.

Het tegendeel is het geval.

Voor mij vertegenwoordigen ze iets kostelijks. Ik leer de toestanden onder de Gereformeerden in Amerika op die manier des te beter kennen.

Kan dus ook langzamerhand een weinig beter oordeelen over de kwesties, die daar hangende zijn.

En al ware het alleen maar krachtens solidariteitsgevoel — neen, laat ik het anders uitdrukken — krachtens mijn geloof aan de gemeenschap der heiligen, stel ik in wat onzen broeders in Amerika wedervart, het hoogste belang.

Daarom zou ik mijn korrespondenten willen verzoeken: ga toch door met schrijven.

Ik weet wel, als men geen antwoord ontvangt, verdwijnt vaak de lust om de korrespondentie toch voort te zetten.

Maar men heeft hier immers met bijzondere omstandigheden te doen?

Men ontvangt wel antwoord, echter niet particulier, doch in 't gemeen.

Ook in deze artikelen.

Vóór nog het eerste der nader te noemen boeken in mijn bezit was, wendde men zich van verschillende zijden tot mij om mijn oordeel daarover te zeggen.

En nu ik het, dank zij de goede zorgen van schrijvers en uitgevers, ontvangen heb, kom ik gaarne eenigszins aan hun verlangen tegemoet.

Dit boek is getiteld „Van Zonde en Genade” door Ds H. Danhof en Ds H. Hoeksema.

Daartegen heeft Ds J. K. van Baalen een boek het licht doen zien: „Nieuwigheid en dwaling”, uitgegeven bij Eerdmans-Sevensma Co., „The Reformed Press”, Grand-Rapids.

Als men in aanmerking neemt, dat het eerste werk 289 bladzijden telt en het tweede 202, dan zal men het zeer zeker in ons billijken, dat wij ze niet hoofdstuk voor hoofdstuk gaan analyseren.

Anders zou onze artikelenreeks te zeer uitdijen en daarbij mag niet worden vergeten, dat deze kwestie hier in Nederland niet leeft.

Nu zullen onze lezers gaarne iets vernemen aangaande leergeschillen bij onze Amerikaansche broeders en ze zullen met liefde hun belangen daarvoor een oogenblik op zij zetten, maar ik mag toch van hun geduld niet al te veel vorderen.

Daarom wil ik probeeren, wat ik op dit oogenblik over deze zaak te zeggen heb in een drietal artikelen, als het kan, saam te vatten.

De beide boeken, die hier voor mij liggen, karakteriseren den toestand.

Eigenlijk staat de kwestie in Amerika op een dood punt.

‘t Is wellicht wel wat sterk gesproken, maar men krijgt zoo den indruk, dat men niet verder kan.

Niet, dat de broeders onder elkander uitgepraat zijn.

Maar er zit geen schot in.

Men staat als twee partijen tegenover elkander, elk heeft haar eigen aanhangers, zoo af en toe gaan er weleens uit de eene partij naar de andere

over, de felheid wordt er niet minder op, de middenstof ontbreekt evenmin.

Maar het ijs zit vast.

Het begint nog niet te kruien.

En nu hopen velen maar op de Generale Synode, welke den 18den Juni van dit jaar staat te worden gehouden.

Als ik mij niet vergis, dan denken sommigen, dat deze de zaak dadelijk tot een beslissend einde kan voeren.

Nu gaat in Amerika alles wel in wat sneller tempo dan hier.

Wij voor ons benijden het daarom weleens.

Waarlijk, het gaat bij ons, ook in kerkelijke zaken, niet zoo zelden op z'n elf-en-dertigst.

Doch hoezeer we den bekwaamen spoed minnen, toch geloof ik niet, dat de Synode der Chr. Geref. Kerk in Amerika het dit jaar reeds tot een beslissing zal durven voeren.

Men bedenke toch wel, dat er vaak op hartschietelijke wijze gestreden wordt.

Besluit nu de Synode naar den eenen of anderen kant of pleistert ze zoo maar wat, dan wekt dit vanzelf ontevredenheid en deze kan mogelijk tot scheuring leiden.

Daarom, als men een waarschuwing van ons wilde aannemen, zou het deze zijn: wacht u voor overijling.

In dit stadium een definitieve uitspraak te doen, zou gevaarlijk zijn.

Eenvoudig, omdat nog geen definitieve uitspraak mogelijk is.

Daarvoor moet de zaak eerst grondiger bestudeerd worden.

Hoeveel hulde wij ook hebben voor den schrijver van de predikanten Danhof, Hoeksema, Van Baalen, Zwiers e.a., de kwestie zelf staat nog niet volkomen helder en klaar voor oogen.

Ik zeg niet, dat men de taktiek moet volgen: tot elken prijs moet scheuring vermeden.

Maar het is hier de vraag: kan scheuring, afscheiding, uitbanning niet vermeden?

En dan geloof ik, dat het meest noodige nog onbepaald is gelaten.

N.l. de zaak door grondige studie van alle kanten te belichten.

Het past mij niet de Amerikaansche Synode advies te geven.

Maar ik mag misschien wel den wensch uitspreken, dat zij op de zaak zelf niet inga, maar een commissie benoeme, om deze te onderzoeken en op een andere Synode daarover te rapporteren.

In Nederland heeft men daarvan de gezegendste resultaten gezien.

En nu stel ik mij volstrekt niet op het standpunt, dat de Amerikaansche Gereformeerden de Nederlandsche moeten copieeren.

Integendeel, Het Amerikaansche leven stelt eischen, die met de onze soms geen overeenkomst hebben. Daarom hebben onze broeders daar met hun omstandigheden te rekenen.

Toch sluit dit niet uit, dat men in kerkelijke zaken wel van elkander leeren kan.

En dan meen ik, dat de door mij aangewezen weg, die ongetwijfeld ook menigen Amerikaanschen broeder reeds voor oogen stond, de uitnemendste is.

— 10 à 20 pCt op het predikantstraktement.

Van meer dan één kant wordt mij bericht, dat menige kerkeraad aan het bezuinigen is op de predikantstraktementen.

Dat gebeurt in verschillende vormen.

Soms is het een predikant of een der predikanten eener kerk, die hiertoe het initiatief neemt. Hij wil, dat de predikanten in bezuiniging een voorbeeld geven.

Dan weer trekt de een of andere vrijmoedige ouderling de stoute schoenen aan en maakt de zaak aanhangig. Dominee wil geen opschudding en verdeeldheid verwekken en stemt toe. Of ook, hij laat niet met zich sollen en hij weigert. Verstandhouding wordt niet al te best.

Ook op een derde manier schijnt te worden gewerkt. Als een gemeente haar veelgeliefden herder en leermeester door den dood verliest of hij haar verlaat met emeritaat of omdat hij zich aan een andere kerk verbindt, worden voor opnieuw aan het beroepen te gaan, de hoofden bij elkander gestoken en maakt al dit spoedig een onderwerp van beraadslaging: moeten wij dat hooge traktement handhaven? Kan er niet wat af?

Als argument dient daarbij, dat de loonen overal dalen.

En tot 10 of 20 pCt komt men dikwijls, door de regeering na te volgen in haar houding tegenover de ambtenaren en ambtenaressen.

Nu moet dit bij ons vaststaan, dat loonsvermindering over het algemeen niet uitblijven kan. Men mag daar nooit lichtvaardig toe overgaan. Maar zal ons land de concurrentie met het buitenland kunnen volhouden, dan moeten onder meer de loonen in 't gemeen naar beneden. Daar is geen kwestie van.

Echter moet daarbij geïndividualiseerd worden. Alle gevallen staan niet gelijk. Er zijn er, wier salaris verdubbeld of verdrievoudigd is, zoodat zij den index der levensduurte vooruitliepen. Bij hen kan de traktementsverlaging beter 20 pCt lijden, dan bij iemand, die slechts 50 pCt ontving. En ook

dat is nog te algemeen gesproken. Er kunnen groepen zijn, wier werk altijd te weinig is gewaardeerd, die ook bij de verhooging beneden anderen werden gesteld en die billijkheidshalve van verlaging moesten verschoond blijven of anders een geringere verlaging ondergaan. Daarbij komen nog persoonlijke, huiselijke en andere omstandigheden, die niet altijd uit te zoeken zijn. Men moet zich dan ook niet voorstellen, dat de individualisatie bij de traktementsverlaging geheel is door te voeren.

Dit heeft ook de Regeering gevoeld. Zij sprak wel van een verlaging der ambtenaarstraktementen met 10 pCt, maar dit is provisioneel en eer de 20 pCt worden toegepast, zal vooraf een individueel onderzoek worden ingesteld. Voor het oogenblik moest de Staat op zijn eigen huishouding bezuinigen, wilde hij een sluitend budget krijgen; hij besloot om de tering naar de nering te zetten en vroeg daarom 10 pCt van alle ambtenaren. Hij deed dit omdat dit niet anders kon. De bezuiniging moest dadelijk toegepast. Daarom kon de meer individuele toepassing geen plaats vinden. De tijd ontbrak.

Kan men dit alles nu zoo maar voetstoots op de kerk en haar predikanten overbrengen?

Moet ook hier niet in het oog gehouden, dat kerk en staat twee zijn?

Eerst een woord over de hoogte der predikantstraktementen.

Ze zijn in den loop der crisisjaren, men mag wel zeggen: algemeen, op beter peil gebracht.

Er zijn stadsgemeenten, waar het predikantstraktement niets meer te wenschen overlaat.

Ook plattelandsgemeenten.

Maar het meerendeel is zoover nog niet.

Het meerendeel der predikantstraktementen staat nog altijd beneden peil.

Al is het moeilijk een vasten waardemeter aan te leggen, toch ontbreekt het niet aan een peilschaal.

Ieder zal dunkt ons gaarne toestemmen, dat het traktement van een predikant minstens anderhalf maal zoo hoog dient te zijn, als dat van een hoofd der school.

Zijn academische opleiding alleen geeft hem hierop reeds aanspraak, om nog te zwijgen van de opvoeding zijner kinderen in het milieu, waartoe hijzelf behoort.

Maar — op hoeveel plaatsen staan beide traktementen in de rechte verhouding.

Alleen het feit, dat vele onderwijzers zich buitenslandsche reizen konden permitteeren, terwijl de meeste predikanten zich dit genot moesten onthouden, spreekt reeds mee.

Nu bedoelen we hiermee vanzelf niet om de onderwijzers hun positieverbetering te misgunnen, maar alleen om op den misstand te wijzen, dat de predikantstraktementen voor een groot deel toch te laag zijn gebleven.

Wat de staat niet kan, kan de kerk elk oogenblik.

Zij is in staat om te individualiseeren.

Zij vrage slechts: hoeveel verdient het hoofd eener christelijke school, (desnoods trekke men er reeds de 10 pCt af) en is het traktement van onzen dominee nu wel minstens 1½ maal zoo hoog.

En ik maak mij sterk, dat in de meeste gevallen de konklusie zal moeten luiden: er mag niets af, er moet nog noodig iets bij.

De staat is weleens gedwongen met het „domme potlood” te werken, maar de kerk niet.

Daarenboven heeft de kerk haar eigen huishouding en zich niet te storen aan wat in deze de staat doet.

Als gij met uw geld kunt rondkomen, zult gij toch niet redeneeren: omdat de staat 10 à 20 pCt inkrimpt op haar huishouding, acht ik het mijn plicht, dat ook te doen. Mijn vrouw krijgt de volgende maand 20 pCt minder huishoudgeld, de dienstboden 20 pCt minder loon, de kinderen 20 pCt minder zakgeld en ik ga den huishoofsconspreken over 20 pCt huurverlaging.

Dat zou al een heel averechtsche redeneering zijn.

Maar wanneer nu een kerk kan rondkomen, al moet zij zoo nu en dan eens een extra beroep op de gemeente doen, dan zou ze toch even verkeerd handelen, met haar predikant te vragen: kan er niet 10 of 20 pCt af? Een kerk, die zich respecteert, doet zoo niet. Zoolang zij niet voor een ernstig tekort staat, dat niet te dekken is (gelijk dat bij den staat het geval is), moet zij de staatsmanieren niet navolgen. Daarvoor zij ze te zeer zichzelf.

Predikanten mogen dit m.i. niet aanmoedigen. Ik mag hier niet al te duidelijk zijn. Maar wanneer een predikant, die over eigen middelen beschikt, er voor ijvert, dat de predikanten in dezen duren tijd wat van hun traktement zullen laten vallen, dan lijkt dit wel heel edelmoedig, maar hij heeft goed spreken. De anderen zouden ook wel zoo willen spreken, mits ze een even groot kapitaalje hadden.

Eenigszins bemiddelde predikanten hebben een schooner roeping.

Zij hebben zonder er groote ruchtbaarheid aan te geven jaarlijks voor een flink bedrag in de vaste bijdragen in te tekenen, geheel vrijwillig, een bedrag, dat ruim opweegt tegen de verlaging, die zij ook hun minder bedeelden collega's zouden willen opleggen.

Onze kerken mogen een en ander wel biddend overwegen.

Laat gij beboef m te worden op worde Want d den os z

— Tooroi

Het ker gerd, is v Zoo ko bouw teri Wij zijn den thaus voor Was

— Bidden

De volg

Ree andere tieleve voork ook de schred

Nim van 4

‘t V reis ze van bi

percen zijn k

v e l

‘t G onze v

h e d e

zal he

Er z beboef

den i

andere is het

en ha lippen

heffen

Doel een g

d e n

Ik w kunne

verke l i j k e

(afhand

‘t is

ling, v

gebruil

juisten

onstar

bepaak

firma

maal

op te

z'n ma

beenen

eischei

dan ve

Zoo

schen

en ka

nalater

U g

z'n ge

gebaar

Wan

ontnoe

die de

dit ni

Kunt

een a

of er

gema

die di

Eent

velen

jaren t

daardo

groot

h m h

Ik zo

kunnen

zaak d

waar

medew

staande

twijfel

met on

wel ee

Hierin

De reis

des gebed

Al de b

bestaan

En toch

omstandig

Bidden

Is een t

zijn, dat

den Gever

Dat kan

Echter

den, dat

Zoo iet

De Fari

ken der

worden

Als we

konden

rants niet